

Ústav světových dějin

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno a příjmení studenta/studentky: Bc. Petr Šmejkal

Název práce: Česká šlechta a stavovský stát v Rakousku mezi lety 1934–1938

Jméno oponenta práce: prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

1. Heuristika (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

1.1 Hodnocení použité literatury a pramenů	2
1.2 Úplnost použitých zdrojů z hlediska současného stavu bádání	3

Stručné hodnocení:

Z textu je patrné, že autor skutečně prostudoval rozsáhlou pramennou základnu. Ve srovnání s tím je ale využitá literatura neobyčejně stručná. Z českých autorů chybí zásadní práce o pozemkové reformě i osudech šlechty (Miloš Hořejš, Pavel Dufek, Dita Jelínková – u ní zmiňuje jen dvě málo významné studie), totéž platí o zahraničních pracích, kde postrádám např. práce Stephana Malinowského či dílčí studie o aristokratických rodech žijících v českých zemích (Windisch-Grätz, Hohenlohe). Průkopnickou studii E. Glassheima autor uvádí jen v úvodu, a to přesto, že se Glassheim věnuje podobnému tématu. Nepochopitelně naopak často zmiňuje knihu P. Juříka, kterou ani s přimhouřením obou očí za odbornou literaturu označit nelze (ba dokonce ani za populárně-naučnou).

2. Řešení problému (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

2.1 Volba cíle práce odpovídá zadání	4
2.2 Cíl z hlediska metodologie oboru je zvolen relevantně	2

Ústav světových dějin

Stručné hodnocení:

Bohužel autorova práce se získanými zdroji neodpovídá vynaložené námaze. Informace jen řadí za sebou bez jakéhokoli kontextu, často je opakuje a téměř nikdy nerozebírá. Ke komparaci životních osudů jednotlivých aristokratů vůbec nedošlo.

3. Hodnocení struktury práce (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

3.1 Je struktura práce logická	1
3.2 Odpovídá struktura práce metodologii a metodám deklarovaným v úvodu práce	2

Stručné hodnocení:

Struktura práce je logická a odpovídala by stanoveným cílům. Problémem je, že komparace životních osudů jednotlivých aristokratů se v práci téměř nenachází.

4. Hodnocení kvality textu práce (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

4.1 Analýza pramenů a literatury	4
4.2 Interpretace pramenů a literatury v jejich vzájemných souvislostech	4

Stručné hodnocení:

Jak již bylo řečeno, analýza a interpretace pramenů a literatury je prakticky nulová. Autor sice využil rozsáhlé pramenné základny, jednotlivé informace však řadil za sebou (snad podle data vzniku) bez jakékoli komparace a obsahového rozdělení. Informace se tak na

Ústav světových dějin

několika místech opakují, jinde, kde bychom naopak očekávali zdůvodnění určité situace, jeho rozbor chybí.

5. Kvalita zpracování (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

5.1 Stylistika a pravopis	3
5.2 Použitá terminologie	1

Stručné hodnocení:

Po stylistické i terminologické stránce je studie opět problematická. Uvádím několik příkladů:

Smysl nedává věta: „Korespondence i deníky byly interpretovány primárně přímou metodou, nicméně aplikoval jsem též metodu sondy, neboť není možné projít všechny prameny, především u Eugena Czernina.“

Tyto dvě metody se totiž nevylučují.

V textu je řada vyšinutí z vazby či chybějících slov (např. s. 22) a dílčích nepřesností (velvyslanec místo vyslanec – s. 24).

6. Celkové hodnocení v rozsahu nejméně 500 znaků:

K práci mám celou řadu připomínek a výtek. Z konkrétních uvádím:

Odstavec na s. 11:

„Stručný nástin jeho osobnosti představuje kniha Příběhy české šlechty od Vladimíra Votýpky. Podobné penzum informací poskytuje Almanach českých šlechtických rodů autorů Vladimíra Pouzara, Petra Maška a Huga Mensdorff-Pouilla. (...) Podstatným zdrojem je pak opět populárně zaměřená kniha Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czerninů8 od již zmíněného Pavla Juřika.“

Ústav světových dějin

Zatímco Votýpka je primárně novinář, u Juřika je situace horší. Juřík nejenže pravděpodobně nikdy nepracoval s prameny, ale informace často přebírá od jiných autorů a ještě leckdy chybně. V Almanachu pak mohl autor najít maximálně Eugenova životopisná data. (Na okraj – predikát Pouilly se obvykle neskloňuje. Pokud ano, pak by jméno znělo zřejmě Pouillya).

Karel V. nezahynul na srbské frontě (s. 13), ale zemřel na úplavici.

Na s. 13 jsou též nepřesně interpretovány informace z knihy Šlechta na křižovatce.

„...následně mezi lety 1929–1931 vystudoval lesnictví. V letech 1931–1933 pokračoval na vojenském učilišti, kde rovněž absolvoval povinnou důstojnickou službu ve Svatováclavském pluku.“

Lesnictví Schwarzenberg vystudoval na pražské ČVÚT. Vojenské učiliště nestudoval, ale v rámci povinné vojenské služby jako maturant absolvoval školu pro záložní důstojníky. Služba také netrvala dva roky, ale rok.

Na pravdě se také nezakládá tvrzení: „studium historie a dějin umění, které však nestihl dokončit, neboť nacisté nechali v listopadu roku 1939 všechny vysoké školy na území Protektorátu Čechy a Morava uzavřít.“ (s. 13). Karel VI. byl totiž na studium zapsán jen do letního semestru 1938.

Věta „Vyvlastněny byly většinou pozemky nad 500 hektarů, většinou došlo k zabavení hospodářských budov a polností a zámky byly šlechtě většinou ponechány.“ se v textu objevuje hned dvakrát – pozn. 17 (s. 13) a pozn. 146 (s. 33). Navíc to není pravda. Litera zákonů týkajících se pozemkové reformy zněla jinak a navíc i mnohdy mnohem větší velkostatky byly ponechány nedotčené. Záleželo na celé řadě jiných okolností, které autor bohužel nezmiňuje.

Ústav světových dějin

K. Schwarzenberg také nebyl „předsedou obecního výboru v Čimelicích“ (s. 15), ale revolučního národního výboru tamtéž.

Naprosto zavádějící je pak informace: „Stejného roku byl zestátněn majetek hlubocko-krumlovské větve Schwarzenbergů na základě zákona Lex Schwarzenberg, jenž umožnil získat majetek hlubocko-krumlovské větve bez náhrady pro poškozené. Aby ho československý stát mohl zabavit i Karlu VI., vyhlásili úředníci revizi pozemkové reformy z dob první republiky, která připravila zvíkovsko-orlickou větev Schwarzenbergů o značný majetek“ (s. 15). Lex Schwarzenberg s náhradou počítal (v podobě renty), ale tato otázka nebyla do února 1948 dořešena. Důvodem revize pozemkové reformy (též druhé pozemkové reformy) pak nebyla snaha vyvlastnit majetek orlických Schwarzenbergů, ale zlikvidovat velkostatky a de facto tak naplnit program komunistického Hradeckého programu.

K zabavení majetku Karla VI. pak zcela jistě nedošlo 30. ledna 1938 (tamtéž).

K manifestacím za připojení Rakouska k Německu nedošlo roku 1928 (s. 16), ale 1918. Pro mě zcela nepochopitelná je věta (s. 18): „Na druhou stranu byl však [Karel VI.] členem Vlajky, která se proti demokracii stavěla. Je proto možné, že Karel VI. byl zastáncem demokracie v konstituční monarchii, ale ne nutně v republice.“

Neslyšel jsem ani o tom, že by v Maďarsku roku 1932 mělo dojít k volbě krále (s. 21).

Doložit bych doporučoval i informaci, že Karel VI. neschvaloval fašismus. (s. 21) Je asi pravdivá, bylo by ji ale třeba doložit citátem.

Podrobnější rozbor by si zasloužilo i tvrzení: „Nesouhlasil s novým zákonem, jenž členovi politické strany umožnil vinu za prohřešek i následný trest přidělit někomu jinému.“ (s. 23) Chybí totiž odkaz na příslušný zákon.

Ústav světových dějin

Nejsem si jist, zda v souladu s monarchistickým smýšlením Karla VI. byla tato myšlenka: „Je možné, že v rámci monarchistického pohledu Karla VI. mělo Slovensko zůstat nadále součástí Maďarska.“ (s. 25) Bylo by opět třeba doložit prameny.

Přínosné by bylo také rozvést myšlenku: „To, že Karel Schwarzenberg, stejně jako mnozí další šlechtici, stále s nostalgií vzhlížel k rakousko-uherské monarchii, dokládá i skutečnost, že se v roce 1937 účastnil jedné svatby odehrávající se v duchu monarchie.“ (s. 25) Jednak není řečeno, o čí svatbu se jednalo, jednak muselo jít o záležitost poloilegální (pokud se odehrávala na území ČSR), protože nošení rakouských řádů bylo zakázáno již zákonem o zrušení šlechtictví z roku 1918.

Nesporné je sice tvrzení o Adolfu Schwarzenbergovi: „Pravděpodobně mu však byla němčina bližší než čeština, neboť v korespondenci se svými nejbližšími používal výhradně němčinu“ (s. 28), ovšem chybí informace o tom, že téměř celá starší generace české šlechty (včetně později rozhodně pročeských rodů) hovořila až do let 1938/39 německy. Češtinu jako mateřský jazyk obvykle přijala až generace narozená po roce 1910.

Rozvést by bylo třeba větu: „Tato návštěva neunikla pozornosti tisku a Karel Jiří Buquoy se dostal pod tlak novinářů i lidí žijících v novohradském okolí.“ (s. 35). Bez příslušné citace novinových článků a širší reflexe problému nemá velký smysl.

Zajímalo by mě též, jak mohlo dojít k následné situaci: „Mezi lety 1920–1930 se Buquoy několikrát přihlásil k německé národnosti, což mu následně pomohlo během okupace, a naopak uškodilo po skončení druhé světové války. Na jeho panství žili především Němci.“ (s. 37) Sčítání totiž proběhlo jen v letech 1921 a 1930.

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

Nejasná je též formulace: „Už od počátku 20. let minulého století nazýval jižní Čechy „deutschen Südböhmen.“ (s. 37) Není řečeno v jaké souvislosti, ani jaké oblasti. Navíc je v němčině použit špatný pád (deutsches Südböhmen).

Velmi přínosné by bylo též vysvětlit, jak se Buquoy mohl přihlásit „k árijské národnosti“ (s. 39) Nic takového totiž neexistovalo.

Autorovi bohužel není jasný význam existence tzv. Ahnenpassu (s. 47), který byl obvykle předkládán na základě tzv. norimberských zákonů při žádosti o udělení říšského občanství. (Reichsbürgergesetz z 15. září 1935). Celkem mě též překvapuje, že hrabě Revertera nemohl v archivech příslušné materiály dohledat. Proč by to dělal, když Eugenův původ jasně rozebíraly nejen tzv. Gothajské almanachy, ale původ bylo též třeba dokládat při žádostech o dvorské úřady před rokem 1918 a tyto rodokmeny nepochybně viseli též v czerninské domácnosti? Stačilo sáhnout do literatury v knihovně.

Hlubší rozbor by si zasloužilo tvrzení: „Karel Jiří Buquoy bezesporu přivítal mnichovskou dohodu a následnou anexi Sudet, neboť ihned po anexi začal hospodářsky spolupracovat s nacistickým Německem v oblasti těžby dřeva.“ (s. 61). Je totiž v příkrém rozporu s názory jiných aristokratů (např. Josefa Colloredo-Mannsfelda), kteří naopak nacisty nařazené rabování lesů odmítali a obávali fatálního poškození dlouhodobého pěstování lesního porostu.

Vysvětlit je třeba informaci o Buquoyovi: „Proto v červnu roku 1940 požádal o zbavení úřadu lesního hospodářství pro okres Kaplice.“ (s. 40) Důvod autor neuvádí.

Okres Přísečnice nebyl zrušen roku 1939 (s. 40), ale až k 31. 12. 1942 a zařazen k okresu Kadaň.

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

Prosím o vysvětlení, co znamená věta (s. 49, pozn. 232): „Rakousko muselo také vyhlásit amnestii pro vězněné nacisty, a dokonce propustilo i soudce, kteří s nacismem sympatizovali.“ Šlo o soudce ve vězení? (s. 53ú

Autor navíc opakovaně mylně označuje Eugena za knížete (2 x s. 50, 51, 2 x 52 atd.).

Jsem přesvědčen, že autor věnoval přípravě studie mimořádnou pozornost a nepochybně prostudoval řadu archivních pramenů. Výsledek ovšem vynaložené práci neodpovídá. Jsem přesvědčen, že práce má velký potenciál. Bude však třeba jí zásadně přepracovat, podrobně rozebrat životy jednotlivých aristokratů z úhlu pohledu předem stanovených kritérií a následně je komparovat. V této podobě práci k obhajobě nemohu doporučit.

7. Otázky a připomínky k obhajobě:

Vzhledem k tomu, že práci nedoporučuji k obhajobě, postačí reakce na výtky zmíněné v textu.

Navržená známka:

neprospěl

Datum: 5. června 2020

Podpis: